

ПЕРЕЛЕТИ ПТИЦЬ І МІГРАЦІЇ ТВАРИН

Кінчається літо. Журавлі і метелики-данаїди збираються у вирій, до теплих країв, на південь. Північні олені – залишають тундру і прямують до зони північних лісів. Прочитай, заграй ігри і навчися про перелети і міграції у світі тварин.

● Переліт птахів — циклічний, сезонний, відносно тривалий переліт з місць гніздування до місць зимівлі із наступним поверненням.

● Осінній відліт починається після того, як молодняк навчиться літати. Кожний вид птахів відлітає і прилітає в певний час. Зникнення звичної для птаха їжі, зміна погоди, температури, повітря, вологості — усе це примушує птаха відлітати на зимівлю.

● У деяких птахів спочатку відлітають молоді, а потім дорослі, старі птахи. Отже, молодим ніхто не показує дороги на зимівлю. Немає сумніву, що при перелетах велике значення має інстинкт, тобто вроджена здатність до певної поведінки, яка передається в спадок.

● Перелетні птахи щороку повертаються в ті місця, де вони вивелись, де розмножувались торік. Якщо птах не повернувся навесні на батьківщину, можна вважати, що він загинув. Чим краще птах знаходить свою батьківщину — те місце де він вивівся — тим імовірніше, що він виживе, введе потомство. Будь-яка тварина найбільш пристосована до тих умов, де вона народилась.

● Хоч місце зимівлі у перелетних птахів також постійне, там вони не так точно додержуються вузьких районів, як при гніздуванні. Птахи зимують там, де природні умови схожі з умовами життя на батьківщині - лісові у лісистих місцевостях, прибережні — по берегах рік, озер і морів, степові — у степах.

● Птахи одних видів летять поодиноці, інших — групами або зграями. Птахи летять клином, шеренгою, ключем або хмарою, безпупинно або етапами, на різних висотах.

● На відміну від інших комах в помірних кліматах, метелики-данаїда (*Monarch*) не можуть вижити довгої холодної зими і летять на південь; ті, що на заході Скелястих гір — до прибережжя Каліфорнії; ті, що на сході — до лісів високо в горах Мексико. Довжина дня і зміни в температурі мають вплив на поведінку метеликів і кажуть їм, коли треба вирушати у вирій.

● Метелики-данаїда північної Америки летять далше ніж які-будь інші метелики — до 4800 км (3000 миль). Це одинокий рід метеликів що робить переліт з поворотом. Вони летять зграями до тих самих околиць, часто до тих самих дерев. Їх переліт подібний до перелету птахів але, на відміну від птахів, кожний метелик цю дорогу в два боки пролітає тільки раз за життя.

● Одні птахи летять вдень, інші — вночі, а вдень зупиняються на годівлю. Коли птахи летять вдень, вони можуть визначити напрям польоту по помітних точках повороту ріки, гори, групи дерев і по сонцю. Під час далеких перелетів найбільше значення мають небесні орієнтири — сонце вдень, місяць і зорі вночі. Багато птахів, щоб не загубитися в польоті, особливо вночі, подають незвичайні звуки, кричать і навіть співають.

● Перелетні птахи летять звичайно невисоко: великі види — не вище 1000 м., середні — не вище 300 м. Висота польоту залежить від умов. Птахи завжди стежать за тим, щоб не втрачати з поля зору землю. Швидкість руху перелетних птахів відносно незначна. Швидкість при звичайному середньому вітрі коливається від 40 до 80 км/год.

● Переліт звичайно розтягається на довгий час. Наприклад горобині птахи витрачають на переліт від Європи до Центральної Африки два, три і навіть чотири місяці. Північноамериканські птахи звичайно прямують на південь, до екватора, але деякі види летять і далі, навіть до Вогняної Землі.

● За час перелетів і зимівлі гине дуже багато птахів — деякі гинуть від браку кормів, великих морозів, від бур на морі. Водоплавні птахи часто гинуть від нафти, що розлила пароплави.

● Але чому ж птахи не залишаються на місці зимівлі назавжди? Адже там тепло і багато їжі! Чому вони, переборюючи тяжкі перешкоди, повертаються на місця гніздувань? Наука ще не може повністю це пояснити. Наука вивчає перелети птахів вже давно, але в цьому явищі природи є дуже багато недослідженого.

● Деякі інші види *Lepidoptera* летять в далекі дороги, але звичайно тільки в один бік, часто тільки за їжою. Такого роду політ називається еміграція. Хоч метелики самотні істоти, в польоті вони збираються разом вночі.

● Жир, який метелики збирають в шлунку, кінцевий для їхнього виживання зимою. Цей жир не тільки паливо на політ на південь, але мусить вистачити до наступної весни коли вони починають свою подорож на північ.

● Летючи на південь, метелики зупиняються пити нектар із цвітей і тому під час польоту прибувають на вазі! Дослідники думають, що метелики-данаїда консервують своє "паливо" коли вони планують в повітрі.

● Є багато запитів про те, як ці маленькі істоти можуть подорожувати такі далекі відстані. Наприклад, як вони знаходять ті самі місця на зимівлю, хоч вони самі там ще не були?

● **Північний олень** (*Rangifer tarandus - caribou*) відрізняється від усіх оленів тим, що роги розвиваються в обох статей — в самців і в самках — тоді як самки інших видів родини оленів безрогі. Північний олень населяє тундру Азії-Європи і північної Америки.

● Північний олень — тварина яка все в русі, незалежно від сезону. Він пасеться ввесь час, зупиняючись на одному місці довше тільки якщо там надзвичайно добре пасовисько.

● Міграція (пересування) — підставова прикмета екології і поведінки оленів. Міграція — сезонна зміна місця перебування великих стад (чисел).

● Є дві основні міграції — в осені (від кінця серпня до жовтня) коли олені переходять на полудне на місця зимівлі і на весну коли вони повертають на своє місце розмноження. Міграції відбуваються по добре визначених дорогах.

● Коли стадо оленів велике, тварини йдуть разом великими групами і рухаються дуже скоро. Вони навіть не зупиняються їсти — йдуть день і ніч. Більшість оленів йдуть за групою туди куди провадять провідники.

● В північній Америці є тепер понад 3 мільйони оленів — від західньої Аляски до Лабрадору.

● Олені добре плавають і можуть плисти 10 км. (6 миль) на годину. Під час своєї подорожі часто мусять перепливати ріки і озера, в яких вода, після весняних повенів, глибока.

● Подорож триває кілька тижнів — через гірські проходи, озера і глибокі річки, через льодовики і заболочену тундру — і нарешті приходять на місця розмноження. Кожна самичка породжує одне оленя.

● Новонароджене оленя годину після народження вже може ходити за мамою, а до 48 годин приєднується до головного стада.

● В серпні і вересні олені підбудовують свій запас товщу (жиру) потрібного на довгу поворотну дорогу на місця зимування і для виживання в місяцях жорстокої зими.

<p>1. Є три способи якими птахи пізнають напрям під час польоту. Які?</p> <p>2. Який запас жиру потребує птах заки почне далекий політ? а) 20% б) 50% в) 70%..... своєї ваги.</p> <p>3. Як птахи знають коли треба збиратися в дорогу?</p> <p>4. Поясни: а) Перелетні, це птахи, що б) Осілі, це птахи, що в) Кочові, це птахи, що</p> <p>5. Ніхто не вчить птаха будувати гніздо, але коли птах уперше його будує, то робить це так само, як і всі птахи того виду. ТАК чи НІ?</p> <p>6. Як задалеко на південь летять метелики-данаїда (<i>Monarch</i>)?</p>	<p>7. Чому канадські гуси летять кутом?</p> <p>8. Полярна крячка (<i>Arctic tern</i>) гніздиться в Арктиці, зимує в Антарктиці. Щороку вона летить около: а) 10,000 км. б) 20,000 км. в) 30,000 км.</p> <p>9. Метелики є холоднокровні і не можуть літати коли зимно. ТАК чи НІ.</p> <p>10. Які два хижаки найбільш небезпечні для північних оленів: вовк, ведмідь, чоловік, орел, рись.</p> <p>11. Чим відрізняється північний олень від інших видів оленів?</p> <p>12. Що тут не належить: Північний олень живиться травою, гілками, польовими мишами, ягодами, зернятками?</p>
--	---

Відповіді

1. Позиція сонця, константність вір, електроматнетичне поле кулі земської.
2. б) 50%
3. Змінні в довжині днів — довші на весну, коротші в осені — зміна фотоперіоду
4. а) перелітають в тепліші краї на зиму; б) не роблять переліт;
в) в сприятливий зимув заглишаються, а в суворі зими переміщуються.

5. ТАК
6. До Мексики
7. щоб заощаджувати енергію
8. б) 30,000 км
9. ТАК
10. Найбільш небезпечний — вовк, другий — чоловік.
11. Обі статі — самці і самки — мають роги.
12. Полеві миші. Північні олені — травоядні.